Iluzie, seducție şi autenticitate în scrierea confesivă

Minodora SĂLCUDEAN

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Științe Socio-Umane
"Lucian Blaga" University of Sibiu, Faculty of Socio-Humanistic Sciences
Personal e-mail: minodora.salcudean@ulbsibiu.ro

Illusion, Seduction and Authenticity in the Confessional Literature

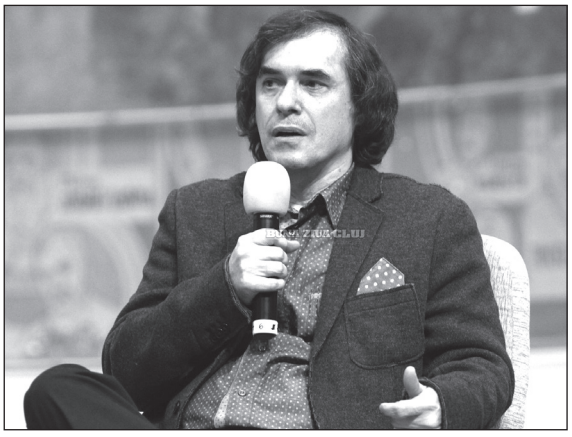
The writing is a bipartisan critical essay that in its first part focuses on the complex theme of authenticity in confessional writings; the second part, using the hermeneutical perspective suggested in the opening, deals with the recently published diary of Ion Dur by the Cartea Romaneasca publisher The prerequisite for this enterprise is that diaristic writing, particularly the very intimate one, destined for anthumous publication, is a pretense of confession, and actually institutes a pact of verisimilarity (not of authenticity) in which sincerity becomes secondary and irrelevant. In the case of intimate-extimateanthumousdiaries, the stake of discourse, in a literary pragmatic sense, resides in the reconstruction of a partially biographical ego, delivered as a possible, seductive and thus esthetic hypostasiation of a principial and ontological ego.

Keywords: diary, intimate, extimate, confessional literature, Ion Dur, authenticity, sincerity

Iluzie, seducție şi autenticitate în scrierea confesivă

Preliminarii. Manuscrisul *Jurnal domestic. Însemnările unui in-formator* a fost, pentru mine, un pretext oarecum așteptat de a pune pe hârtie câteva reflecții asupra rostului literaturii diaristice, gânduri arhivate în timp, ca urmare a unor lecturi (nesistematizate), libere de orice prejudecată.

Știm cu toții că, în esența ei religioasă, confesiunea ca gest ritualic eliberator, purificator pe termen scurt și mântuitor pe termen nelimitat, trebuie să întrunească trei condiții *sine qua non,* pentru a conta în logica divină: sinceritate (absolută), sacralitate, confidențialitate. Privit (desigur, forțat) dinspre exigențele spovedaniei, *Jurnalul* intim, publicat antum, devine o confesiune parțială, dacă nu chiar factice, relativizând extrem ideea de sinceritate. E bine să plecăm de la această premisă

Sursă foto: http://www.bzc.ro/mircea-cartarescu-la-cluj-evolutia-mea-mentala-s-a-oprit-pe-cand-aveam-20-ani-sunt-student-si-asa-ma-simt-36705

și să acceptăm că autenticitatea scrisului diaristic în sine e doar o iluzie. Cu o tragică excepție, poate: a copiilor care au trăit și consemnat ororile războiului. Mă gândesc la două cazuri emblematice, Anna Frank și Zlata, de o transparență copleșitoare a sinelui, care devin, astfel, simboluri universale ale celor mai ingenue forme de mărturisire.

O categorie extinsă o reprezintă *jurnalele/memoriile/autobiografiile scriitorilor*, unde literaritatea poate deveni miza esențială, subminând miza autenticității. O recunoaște tranșant și Mircea Cărtărescu: „De fapt, motivul principal pentru care m-am hotărât să public *Jurnalul* acesta este unul pur estetic: pentru expresivitatea lui literară. Pentru mine contează frazele, nu evenimentele.(…) Răspunsul adevărat e că nu fac distincția între ficțiune și autobiografie."[1] La fel credea și Henry Miller despre scrisul diaristic al lui Anais Nin, în care *adevărul*, susține scriitorul american, e irelevant și nu trebuie căutat, el metamorfozându-se paradoxal într-o *expresie a unui conflict eliberator* „de obsesia pentru adevăr". Sau Julien Green care admite: "N-am fost niciodată exact omul jurnalului pe care-l scriu". Un exemplu poate și mai concludent este cel al scriitorului norvegian Karl Ove Knausgaard care, referindu-se la seria-fenomen *My struggle*, explică nașterea acestui enorm bildungsroman autobiografic, prin punerea semnului egal între *aducere aminte* și *creație*. Ca și la Cărtărescu, și în cazul lui Knausgaard, rămâne relevant nu adevărul obiectiv, ci felul în care scriitorul și-l amintește.[2]

Aș îndrăzni să spun că, paradoxal, *autenticul bio(physio)grafic* ar putea fi mai degrabă simțit în retorica ludic-narcisiacă a excentricului Dali, decât în multe alte discursuri pretins veridice. Incontestabil, nevoia de exhiba această relație complexă, tensionată, interogativ-reflexivă cu propriul sine este, la autorii de jurnale intime, atât un gest eliberator, cât și o expresie a unei egofilii / fobii derutante. Un alt paradox, să zicem amuzant, care ține de conștiința latent-manifest a iubirii de sine: în *Jurnalul unui geniu,* impulsurile egolatre sunt lăsate să zburde libere (iată nebunia geniului în forma unei sincerități necenzurate), pe când în diaristica intimă obișnuită, narcisismul auctorial e controlat, disimulat, chiar boicotat discursiv prin autoironie, ridiculizare, desființare, autoflagelare etc. Când *actului de a scrie despre sine* i se adaugă și *intenția publicării*, e limpede că prețuirea de sine capătă și o inocentă aură demonstrativă**.**

Din unghiul *intenționalității pragmatice*, distanța dintre actul scriiturii diaristice și intenția de a-l face public e egală cu cea dintre cine sunt și cine vreau să arăt lumii că sunt, într-o legitimă și concertată acțiune de gestionare a propriei imagini, asemănătoare cu ceea ce numim astăzi, în termeni de marketing, strategii de *personal branding.* Odată trimis în lume, *efectul perlocuționar*, ca să folosim o sintagmă tot din lexicul pragmaticii, va consta în seducția (pe termen lung) pe care jurnalul o va exercita asupra cititorilor. Firește, în tot acest context real, în care cartea este și un potențial obiect vandabil, singura cale de a transcende mundanul imediat și de a intra într-o râvnită perenitate e doar reala ei valoare documentară și/sau literară, valoare pe care, însă, i-o va atribui o posteritate cu totul dezinteresată.

În calitatea lor de *discurs testimonial*, ca scrieri-document care, în mod complementar, întregesc imaginea unui autor, cartografiind subiectiv atmosfera culturală și/sau politică a unei epoci, jurnalele (mai ales cele extime) vorbesc despre *principialitatea* autorilor lor. Așa e, de pildă, volumul autobiografic al lui Liosa, *Peștele în apă*, sau, la noi, emoționantul și fermecătorul *Jurnal* al lui Sebastian sau excelentul jurnal *nocturn* (aproape exclusiv de idei) al lui I.D. Sârbu, proba veritabilă a unei conștiințe intelectuale adânci, cu atât mai prețioasă cu cât a fost scrisă în vremuri prohibitive. Apoi, *Zodia cancerului,* recentul tom confesiv al poetului Radu Vancu, pentru a exemplifica subiectiv-aleatoriu și, deci, vinovat, doar câteva dintre primele titluri care mi-au venit în minte.

Despre *Jurnalul* lui Radu Vancu, Mircea Cărtărescu crede, invocând densitatea ideilor, că „e o aventură intelectuală în sine", iar eu aș adăuga, deși sunt aproape convinsă că au spus-o și alții, că e, în același timp, un regal estetic, prin poeticul structural și iradiant, prin crevasele profund umane care lasă să se întrevadă o pulsândă și angoasantă vulnerabilitate, prin prospețimea seducătoare a frazei. După cum același jurnal e un caz aparte, în care evenimențialul (și cel mai banal) devine un pretext pentru literatură, într-o dinamică fascinantă, dinspre sine spre exterior și invers, atât de natural-spontană încât se confundă cu viața însăși.

Ce vreau să spun, pentru a închide paranteza, e că fiecare text confesiv exprimă unicitatea inefabilă a personalității semnatarului său, iar dintre toate scrierile posibile, aici, pe teritoriul autarhic (egotarhic) al subiectivității *stilul trădează omul*, pentru a parafraza celebra butadă a lui Buffon.

Acum, dacă *dimensiunea moral-ideatică*, doxologică (M. Angenot), intelectivă a scrisului confesiv dobândește o valoare documentară, indiferent de momentul publicării, cred că relevarea dimensiunii intime este discutabilă, mai ales în cazul publicării antume. Iar dacă invocăm aspecte legate de intimitate, sigur că au importanță intenția și momentul publicării. Mi-amintesc nota în care își începe Iorga volumul de *memorii*, cu o dilemă morală privind legitimitatea scrisului autobiografic, conchizând apoftegmatic: „Față de oricine te-a iubit datorezi cea mai desăvârșită discreție: acestea sunt lucruri care nu se scot în piață."[3] Și de aceea, exercițiul diaristic, destinat publicării antume, avansează o sinceritate parțială, teleologic trunchiată, care funcționează ca un ubicuu și subtextual

argument *pro domo*.

Oricum am lua-o, publicarea în timpul vieții a ceea ce se presupune că ține de registrul intim al ființei noastre, de tainicul, de vulnerabilul, de indicibilul raporturilor noastre cu ceilalți, va avea mereu ceva din aura insidioasă a unei *sinceități incomplete* sau deturnate și fabricate *ad hoc*. De fapt, pretextând că se exfoliază, autorul de jurnal intim se va afla permanent sub ispita limitării și a retușării, livrându-se public într-o variantă ajustată. Cu atât mai mult cu cât luăm în calcul intenția publicării antume, e imposibil să te sustragi cu totul presiunii contemporaneității. Prin urmare, ceea ce numim intimitate se rezumă, deseori, la adevăruri atent construite și, deseori, prudent ambalate. Așa se face că, în *Propedeutica* jurnalului (intim și extim, deopotrivă) despre care vorbim aici, Ion Dur, precaut și onest, justifică limitele sincerității atunci când invocă absența unor fragmente din corespondența cu soția lui, „mare parte din ea fiind prea intimă pentru a fi pusă sub ochii altcuiva." *Jurnal domestic. Însemnările unui in-formator* ne va delecta, deci, cu un adevăr parcimonios (re)constituit, în spiritul aceleiași discreții pe care o reclama și Iorga.

În cele din urmă, oricât de discutabilă ar fi problema sincerității, personal, cred că e un act de mare curaj să scrii și să publici, mai ales un jurnal antum (în care detalii de viață personală sunt prezente de la început până la sfârșit), cu riscul enorm și întotdeauna existent de-a te pune la dispoziția capriciilor de receptare și de interpretare ale celuilalt. Vorbim de cititori, cel mai adesea neavizați, care își arogă, perfect legitim și lipsiți de orice constrângere, totala libertate de a se raporta la text. Paul Cornea a formulat aproape axiomatic această realitate de la care nici un autor nu se poate sustrage: „Uzul liber al textului nu poate fi proscris, după cum uzul corect nu poate fi prescris."[4]

În fond, ceea ce rămâne în urma lecturii unui volum autobiografic sau a unui jurnal e *verosimilul*, adică *impresia de autenticitate*. Acest pact al verosimilității este creat în primul rând la nivelul limbajului. Printr-o enunțare tranzitiv-prozaică, autoreferențialitatea va tinde mereu spre dezambiguizare, devenind un act exteriorizat, deci asumat dialogic al explorării sinelui.

Într-o presupusă schemă actanțială a *discursului diaristic* se instituie o dublă, simultană și consensuală *complicitate*: pe de o parte între autor și personajul care devine în propriul jurnal, iar pe de altă parte între autor/narator și posibilul cititor. Primul caz e aproape clasat, *Eu*-l diaristic fiind o *hypostasiere* și, prin asta, o variantă pertinentă a autorului care se decupează și, apoi se reasamblează fragmentar, urmând o inefabilă logică a subiectivității autotelice. Un astfel de dialog interior, odată pus pe hârtie, va ființa inevitabil, în orizontul posibil al receptării de către Celălalt, un destinatar negat *ab initio*, însă fatalmente consubstanțial oricărui act mărturisitor.

În ceea ce privește cel de-al doilea raport, al autorului cu orice potențial cititor de literatură confesivă, el se întemeiază pe expectații de lectură ale ultimului, între care „adevărul" biografic și autenticitatea trăirilor sunt, în mod firesc, prevalente. Cred, astfel, alături de alți critici și eseiști, că orice scriere confesivă (cu atât mai mult un jurnal intim), chiar în absența intenției de-a fi publicate vreodată, cu atât mai puțin antum, mizează și pe curiozitatea (una de *reality-show,* de ce să nu recunoaștem?) și pe impulsul intruziv al *cititorului–voayerist*. În legătură cu discursul autobiografic/diaristic, convenția prestabilită privilegiază *Ce*-ul scriiturii, circumscris subiectiv unui *ethos* concret, surprins în relația tensionată eu-comunitate, eu-altul / celălalt. Firește, asta nu detrimentul *Cum*-ului, ci în favoarea lui, pentru că în acesta din urmă va rămâne, totuși, *provocarea intelectiv-estetică* a oricărui discurs confesiv ajuns sub ochii cititorului. Și, așa cum spuneam mai sus, și salvarea lui în timp.

Până la urmă, căutând fărâme de adevăr, nu facem altceva decât să ne lăsăm seduși de adâncimea și expresivitatea gândurilor, de emoții care ne trezesc empatia, de farmecul unor întâmplări inedite, toate astea cu iluzia că avem și putem lipi laolaltă cioburile unei oglinzi cândva reale. În cazurile fericite, scrisul confesiv devine un fel de lectură 2 în 1, etică și estetică, deopotrivă.

Însemnările unui in-formator

La Ion Dur, scrisul autobiografic capătă, mai degrabă, alura unor re-memorări, decât a unui jurnal propriu-zis. Practic vechile consemnări („egografii *in nuce*", cum le numește autorul) au fost reluate și retușate în vederea publicării. Această impresie e generată de cel puțin două aspecte: unul de natură tehnică, iar altul care ține de registrul stilistic. Neexistând o periodicitate fixă, ci ad(notații) la intervale laxe din care lipsesc luni, ani, ba chiar decenii, ceea ce autorul numește jurnal, în ciuda datărilor, mai mult sau mai puțin fixe (uneori, apar câte două luni „nov.-dec.", pentru a fixa temporal o notație) pare să fie o sumă de însemnări reluate selectate și finisate prin introducerea unor pasaje-ligament, care să confere coerență ansamblului textual. Stilistic vorbind, impresia de intervenție retrotemporală în propriul text este generată și de folosirea, în anumite secvențe, scrise la o vârstă imberbă, a unor sintagme și abordări lexicale proprii eseistului ajuns la maturitate. Cred prin urmare că exercițiul *trans-scrierii* e supus permanent unei ispite (poate involuntare; a actualizării, printr-un efort de recuperare a propriei ipseități. "*Simt că e necesar să știu cine sunt,* dincolo de ceea ce credeam că știu pînă acum". Așadar, pentru Ion Dur, *aducerea aminte* nu înseamnă o întoarcere/regresie în trecut, ci o redimensionare/umplere a unui prezent marcat de o implacabilă și copleșitoare absență: cea a jumătății lui ("unu plus unu fac tot unu", doar în aritmetica

sfidătoare a marilor iubiri). De altfel, autorul consimte: „Prin *Jurnal domestic*, *trăiesc,* pagină cu pagină, părți din viața mea *a doua oară*."

Încapsulată în scris și, astfel, reconstituită, *re-trăirea* suferă, inevitabil, o transfigurare. E firesc, pentru că, dacă e să privim înapoi, cu luciditate, putem admite că distanța temporală face ca „trăirea a doua oară", adică aducerea aminte să nu fie altceva decât o re-editare afectiv-sinestezică a trăirii originare. Lentila timpului e deformatoare în cel mai meliorativ sens al cuvântului. E ca atunci când ne privim în vechi fotografii. Deconstruim și reconstruim mental clipa imortalizată, situați fiind într-un context emoțional prezent care, inevitabil, declanșează asocieri dominante, adaugă noi impresii, șterge sau augmentează detalii și, finalmente, generează o trăire nouă, cu tușe emoționale și senzoriale pe care memoria noastră selectivă ni le livrează într-o configurație inextricabilă. Dintre cele întâmplate odată sunt lucruri care ne emoționează teribil, în timp ce altele ne devin complet străine și indiferente ca și cum nu noi am fi cei care le-am trăit. Aducerile aminte ne dau trecutului iluzia unui continuum și re-dimensionează suferințe altădată insuportabile. Poate și grație acestui fapt, scrisul confesiv dobândește virtuți terapeutice.

Discursul preponderent autobiografic al lui Ion Dur este unul bidimensional: pe de o parte, *jurnalul de idei* reconstituie un parcurs intelectual ale cărui borne valorice sunt cărțile pe care autorul le citește, preocupările culturale, situațiile profesionale, întâlnirile providențiale, prieteniile intelectuale care l-au marcat, toate concentrate în însemnări, reflecții, corespondență, rememorări, cu un accent pe evocări și contextualizări; vorbim, în esență, de o *reconfigurare a propriei identități culturale* aflate, de cele mai multe ori, într-un raport tensionat cu o alteritate de factură ideologică, dar și o re-compunere, în manieră personală, a *Zeitgeist*-ului din ultimele decenii ale comunismului, și, apoi, din anii târzii ai postcomunismului.

Această dimensiune constituie de altfel cea mai întinsă parte a jurnalului, în care descrierea lapidară a unor întâmplări, situații, conjuncturi este dublată, mai mereu, de judecăți de valoare, de interpretări personale sau de reflecții în tușe ironice. Se știe, orice jurnal de idei privilegiază *vocea intelectualului*, în varianta sa de ins incomod, cu reflexe critice, cu propensiuni dubitative, cu ispita formulărilor sapiențiale, iar *Însemnările unui in-formator* nu fac o notă distinctă, din acest punct de vedere.

Pe de altă parte, ceea ce constituie a doua dimensiune (cea simbolic prevalentă, cred eu) a *Jurnalului domestic* este calitatea lui de omagiu întrupat, concret, palpabil, adus celei mai iubite ființe din viața autorului. De fapt, întreaga viață a lui Ion Dur, privită retrospectiv, pare pivotată de forța acestei iubiri care a crescut exponențial, sfidând orice intenție de a o cuantifica doar temporal. Aici, în zona de sensibilitate și vulnerabilitate extremă, se află și mobilul, și finalitatea (ultimă, dacă-mi e permisă redundanța) a unui atare demers. Însuși gestul de a re/trans-scrie și deci, *de a trăi a doua oară*, de data aceasta lucid și asumat, cu un *alt fel* de intensitate (nu mai mică, nici mai mare, ci doar diferită), este unul *moral-recuperator*, dar și unul *ființial-salvator*, într-un interval de suferință atroce și de surpare interioară, după pierderea ființei iubite.

Evocarea soției sale, Doina, *alias* Zgrăbunță, printr-un discurs encomiastic, (re)compensatoriu, prin excelență, constituie stratul numinos, delicat și conștient calofil al *Jurnalului domestic.* Soția autorului („curată ca lacrima", „îngerul meu păzitor") e portretizată iconic, iar raportarea e firesc iconodulă, oscilând între o admirație cu greu temperată și inerente (oricărei „iubiri pătimașe") excese patetice; această dimensiune emoțională și emoționantă a *Jurnalului* devine, între coperte, o statuară declarație de dragoste pentru cea care a fost, continuând, astfel, să fie „cea mai bună dintre femei și cea mai iubitoare dintre soții." Inutil să adăugăm că, la Ion Dur, devoalarea intimității stă exclusiv sub semnul pudorii și al discreției, de aici sentimentul unei autocenzuri permanente, al unei exhibării mai tot timpul controlate.

În ceea ce mă privește, cred că segmentele cele mai valoroase pentru cititorul de acum și de peste ani vor fi cele care vorbesc despre *întâlnirea și dialogurile* cu Constantin Noica, de pildă, precum și episoadele care *reconstituie mediul cultural românesc ante și postdecembrist*, în care trăiește autorul. Dacă ne referim la respingerea oricărei forme de totalitarism, Ion Dur ar putea fi plasat în proximitatea intelectuală a lui I.D. Sârbu, față de care se simte afin, nu doar în virtutea temperamentului (stilistic, vorbind) oltenesc, ci și a perspectivei cultural-civilizaționale, a obsesiei pentru hermeneutica de adâncime și a unor formulări memorabile.

În a doua sa parte și, mai ales, spre final, jurnalul de idei are o altă configurație. Aflate sub zodia *eseului critic și publicistic*, în care autorul s-a exersat de ani buni, abordările de maturitate devin comentarii (auto) referențiale dense, cu ambiguități căutat-provocatoare, cu un substrat polemic consubstanțial criticului Ion Dur. Scrisul la anii maturității intelectuale ne relevă un autor hipersensibil la provocările exterioare pe care le înregistrează ca un fin seismograf. Senzorii fideli ai exegetului noician sunt racordați la realitatea fenomenologică, decriptând anomalii și derapaje, în aceeași cheie a hermeneuticii de adâncime, din lecturile cu care ne-a obișnuit. De pildă: „Boicotul istoriei nu s-a sfîrșit încă, iar adevărul e exilat în țarcul dintre euforie și metaforă." Sau: "Cultura europeană, credea Noica, nu este faustică, dar insul european a devenit mefistofelic." Uneori, inferențele de natură livrescă ajung în aparente impasuri dubitative, precum acesta: „Rămîne pentru

mine o enigmă: cum să conciliez ideile, tezele lui Tolle cu ceea ce știu și citesc din *Memoria, istoria, uitarea* a lui Paul Ricoeur?"

Cu o identitate culturală puternic marcată de lecturi filosofice și literare, Ion Dur trăiește, cu o intensitate aproape viscerală, o *viață paralelă celei domestice*, mutându-se agil din carte în carte, urmând cu acribie firul gândirii câte unui autor pe verticala lui, mai ales, și lăsându-se, nu de puține ori, bântuit de *Idee* și *obsedat de nuanță*. Dincolo de adevărurile factuale care compun un parcurs intelectual, desigur, incomplet și intermitent, însă jalonat de borne valorice esențiale, ceea ce rămâne semnificativ e tot *vibrația omenescului*, contorsiunea sufletească, *racursiul* cu accente tragic-meditative, ca, de pildă, aici: „Mă gîndesc la omul din mine, la om în genere. E prea complicat ca structură și funcții, prea simplu alteori. De pildă, *mîna cu care scrie și* se *scrie* (scriitorul sau omul obișnuit), mîna cu care se pictează, mîinile cu care se cîntă la un instrument, mîna cu care se mîngîie fața unui bebeluș, mîna cu care criminalul împlîntă cuțitul în viscerele cuiva – și exemplele nu se opresc aici, ei bine aceasta este mîna cu care cineva se și sterge la fund sau se închină la Dumnezeu, iar bărbații își țin cu aceeași mînă, la toaletă și în alte ocazii, organul lor viril. *Ecce homo*!"

Pe un alt palier, dimensiunea domestică a *Jurnalului* are, însă, alături de farmecul istorisirii și o indubitabilă *valoare documentară*, pe care orice istoric al mentalităților românești ar putea s-o valorifice. Ca un observator, deseori, detașat, Ion Dur descrie propria viață ca fiind viața unei cuplu de intelectuali obișnuiți, în comunism, cu habitudini, replici, duioșii și stereotipii atitudinale, cu bucurii de tot estice, cum ar spune Andrei Pleșu, într-o succesiune de secvențe și stop cadre dilatate, deseori, prin inserția unor reflecții cultural-axiologice. Și tot în zona mentalităților aș încadra și considerațiile aperceptive asupra *omului / spațiului oltenesc* plasat la antipodul lumii ardelenești, o reflectare antinomică, în fond, a prejudecăților mai ales negative, dar și vag pozitive care colorează o închipuită hartă a umorilor regionale românești.

Copleșitor sub raport uman, psiho-emoțional, este ultimul capitol al *Jurnalului domestic*, „Zilele după Iov", care aduce brutal sub ochii noștri problema morții și a suferinței. Și nimic nu e mai zdrobitor pe lumea asta decât pierderea celor pe care-i iubim mai presus de noi. Practic, file de jurnal intim în adevăratul și adâncul sens al cuvântului, adică notații (de sertar) la zi, care înregistrează frust stări, emoții, sentimente dintr-un continuu și dureros dialog cu sine, sunt cele din acest ultim capitol, o mărturisire, pe cât de tragică, pe atât de sinceră, a unui om îngenuncheat. Reconectarea cu sacrul și asumarea suferinței ca probă catarhică, esențialmente izbăvitoare, pare unica soluție de supraviețuire decentă, după pierderea unei jumătăți (celei mai bune) de Ființă, pe urmele *Cuvântului* biblic: „Cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui".

Dintre toate *Eu*-rile *Jurnalului domestic, hypostasiate* concret sau doar ghicite în pliurile adânci ale subtextului, acesta din *Zilele după Iov* mi se pare cel mai autentic în tragismul lui de o simplitate sacră, dezbrăcat de orice urmă de vanitate omenească și, parcă, racordat exclusiv la sine. Citit în cheia spovedaniei religioase, jurnalul suferinței extreme, din acest ultim capitol, nu mai e o mărturisire cu deschidere în afara sinelui, ci un solilocviu pe tema fragilității noastre a tuturor, în fața morții. Întreg discursul, chiar și în varianta lui reflexiv-speculativă, de exercițiu hermeneutic în marginea textului sfânt, este, în fond, o retroversiune, o întoarcere spre interiorul jumătății de ființă rămase și, implicit, un dialog cu tensiuni contorsiuni și propensiuni teosofice. „Sunt mai interesat să rămîn prin altceva în memoria celor dragi și a raftului de bibliotecă. Prin *urma* mea, prin siajul pe care-l las.", mărturisește diaristul.

Am să închei citând din textul (el însuși în notă confesivă) al unei autoare pasionate de lectura jurnalelor. Invoc fragmentul pentru că rezumă, cred, resortul abscons al jurnalului intim-extim, plasându-l, implacabil sub semnul eliberării tanatoforice și al imortalizării.

Dacă orice confesiune diaristică poartă anumite „mărci ale individualității", cum ar fi "exasperanta lipsă de sistematizare, schițarea prea neglijentă, prea părtinitoare ori prea superficială a vreunui eveniment obiectiv-important, redarea – adesea în tușe apocaliptice – a vreunui fapt interior", totuși, spune autoarea, acest tip de scriere "mai poartă ceva: *urma inconfundabilă a morții* și strădania anxioasă de a o acoperi, ba chiar de a o șterge. Ținând un jurnal, *scriitorul învață, sistematic*, „cu metodă", *să moară*."[5]

Note:

1. Marius Tucă, Mihaela Suciu, interviu cu Mircea Cărtărescu, 2005, *Jurnalul.ro*, disponibil la http://jurnalul.ro/special-jurnalul/interviuri/eu-rile-lui-mircea-cartarescu-42955.html
2. Andrew Anthoni, 2015, *The Guardian*, "Not true in an objective sense but the way I remember it. There's a lot of false memory in the book but it's there because it's the way it is, it's real." Disponibil la: https://www.theguardian.com/books/2015/mar/01/karl-ove-knausgaard-interview-shame-dancing-in-the-dark.
3. Nicolae Iorga, *O viață de om. Asa cum a fost,* Editura Minerva, Bucureşti, 1976, p. 3.
4. Paul Cornea, *Introducere în teoria lecturii*, Polirom, 1998, p.202.
5. Adela Toplean, 2016, *Hotnews.ro*, disponibil la: http://www.hotnews.ro/stiri-opinii-21183859-jurnale-toata-lumea-imbolnaveste.htm